

УДК 342.951:351.82

Л. І. Ткач, А. С. Торосов, О. Б. Бондар

ОСОБЛИВОСТІ ЛІСОУПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Досліджено особливості лісоуправління в Україні. Наведено дані про стан лісового фонду, розглядаються проблеми фінансування, удосконалення і впровадження нових організаційних форм господарювання, характерних для держав з ринковою економікою. Проведено аналіз лісоуправління та правовий стану в лісовому господарстві, наведено шляхи покращення діяльності підприємств та вносяться пропозиції щодо можливих змін.

Ключові слова: лісоуправління, лісовий кодекс, держлісагентство.

Актуальність теми: удосконалення системи управління лісами зумовлене становленням нових економічних відносин у державі, появою комплексу економічних, екологічних, і соціальних проблем, необхідністю ведення лісового господарства на засадах збалансованого розвитку, підвищення ефективності лісоуправління, багатоцільового використання лісових ресурсів і корисних властивостей лісу, а також збільшення площі лісів до оптимальної.

Мета досліджень: ознайомитися з особливостями лісоуправління в Україні та запропонувати нові підходи і методи для покращення ведення лісового господарства.

Лісовим Кодексом України передбачено, що державне управління, координація заходів у галузі ведення лісового господарства, а також державний контроль за дотриманням нормативно-правових актів з ведення лісового господарства покладається на центральний орган виконавчої влади з лісового господарства та його територіальні органи. Таким центральним органом є Державне агентство лісових ресурсів України (Держлісагентство, грудень 2010 р.), а територіальними органами – Республіканський Комітет лісового та мисливського господарства Автономної Республіки Крим та 24 регіональні структури, відповідно до адміністративно-територіального поділу країни. Однією з проблем лісового господарства є багатовідомча система управління державними лісами – лісовий фонд України перебуває в користуванні більш ніж 50-ти міністерств та відомств. За такої значної кількості лісокористувачів ускладнюються реалізація єдиної лісової політики в країні, а відповідно законодавча норма в Лісовому Кодексі стає формально-правовим актом. При цьому відзначимо, що загальний рівень ведення лісового господарства в лісах відмічених лісокористувачів значно нижче, ніж у лісах основного користувача – Держлісагентства. Після лісів Держлісагентства найбільший відсоток лісів у користуванні Міністерства аграрної політики України. Однак нинішній стан цих лісів (колишні колгоспні ліси) є вкрай незадовільним-середній запас стиглих насаджень Мінагропрому ($129 \text{ м}^3/\text{га}$) у два рази нижче порівняно з лісами Держлісагентства ($262 \text{ м}^3/\text{га}$). Тому, найбільш доцільним пропонується приєднання лісів усіх лісокористувачів до лісів Держлісагентства. Розпорядженням КМУ № 584 від 3 липня 2013 р. державні лісогосподарські підприємства, що підпорядковані Мінагрополітики України вже передано до

сфери управління Держлісагентства. Саме тоді близько 0,9 млн га лісів (8,6 %) ще перебувають у постійному користуванні різних міністерств і відомств; близько 1,3 млн га (12,4 %) – у сфері управління органів місцевого самоврядування. Подальше вдосконалення системи державного управління лісового господарства передбачає завершення передачі лісів, що перебувають у державній власності (крім лісів, що перебувають у сфері Міноборони) – до сфери управління Держлісагентства для ведення лісового господарства [1].

Подальше вдосконалення системи державного управління лісового господарства передбачає децентралізацію управління, неформальне розмежування контрольних та господарських функцій у державних органах управління лісами з передачею відповідних повноважень суб'єктам господарювання. Розмежування державного і господарського управління передбачає чіткий розподіл повноважень, прав і відповідальності між суб'єктами управління та господарювання виключно на законодавчій основі. У цьому випадку необхідно розробити механізм, що дозволяє дотримати баланс інтересів суб'єктів управління та господарювання з оптимізацією організаційно-виробничої структури лісового господарства, виходячи з вимог ринкової економіки на всіх ієрархічних рівнях. Необхідно продовжити вдосконалення структури управління лісовим господарством на регіональному рівні. Реалізація положень Лісового Кодексу щодо здійснення повноважень Держлісагентства через відповідні територіальні органи (обласні управління лісового та мисливського господарства) вимагає розробки нормативного документа, в якому чітко визначені функції цих регіональних управлінь з регламентацією їх взаємовідносин з державними лісогосподарськими підприємствами. В основу такого документа має бути покладений принцип розмежування контрольних та господарських функцій державних органів управління лісами [2].

Ліси в межах населених пунктів належать до комунальної власності, право на яку реалізується безпосередньо територіальними громадами або через утворені ними органи місцевого самоврядування. Особливу увагу слід приділити взаєминам між органами місцевого самоврядування, територіальними органами управління лісового господарства та територіальними громадами. У цьому зв'язку необхідно ширше залучати місцеве населення до спільного управління лісами. Зазначений комплекс взаємовідносин повинен регулюватися відповідними нормативно-правовими документами, до розробки яких необхідно вже приступити, ураховуючи, що Закон з розділення земель державної та комунальної форм власності не повною мірою дозволяє зняти протиріччя між інтересами територіальних громад та державних органів управління різного рівня. Одним з таких підзаконних актів міг би стати нормативний документ про комунальні ліси, який регламентував би економічні та правові взаємовідносини суб'єктів лісових відносин відповідного рівня.

На сьогоднішній день можна констатувати, що приватна власність на ліси (близько 1 %) знаходиться тільки у стадії становлення. Розвиток приватного лісового господарства необхідно пов'язувати з особливостями і традиціями ведення господарства у різних регіонах країни. Ураховуючи, що в Україні практично втрачений досвід ведення приватного лісового господарства, доцільно

розвивати його переважно на землях сільськогосподарського призначення, виведених з активного використання, а також на певних ділянках лісу в межах фермерських господарств. Саме тоді механізм функціонування приватного сектора лісової галузі на теперішній час законодавчо не відпрацьований. У Лісовому Кодексі зазначено, що суб'єктами права приватної власності на ліси є громадяни та юридичні особи України, які можуть набувати у власність лісові ділянки загальною площею до 5 га. Для ділянок деградованих і малопродуктивних угідь площа земель, яка може надаватися у приватну власність, Лісовим Кодексом не обмежується. Не прописаним залишається сам механізм набуття права приватної власності на лісові землі; механізм економічного стимулювання державою лісорозведення приватними власниками на деградованих і малопродуктивних землях. Підготовлений нормативний документ на рівні Кабінету Міністрів України, стимулювання приватних власників до лісорозведення шляхом: компенсації витрат власникам земельних ділянок на заходи з лісорозведення; надання пільгових кредитів і податкових пільг землевласникам; впровадження страхування лісових культур.

Таким чином, особливості лісоуправління в Україні пов'язано з розвитком форм власності на ліси. Зазначимо, що різноманіття форм власності на ліси може забезпечити баланс інтересів різних соціальних груп, що є найважливішою передумовою сталого розвитку лісового господарства. Удосконалення лісоуправління передбачає впровадження нових організаційних форм господарювання, характерних для країн з ринковою економікою. Задекларований європейський вибір України відкриває для національної економіки нові можливості ставить її перед серйозними викликами. Один з них полягає в необхідності забезпечення рівних конкурентних умов для підприємницької діяльності на всій території країни, що у свою чергу вимагає критичного перегляду практики ведення лісового господарства, розробки відповідної нормативно-правової бази та надання державної допомоги окремим підприємствам, або в цілому лісовій галузі.

Упровадження сучасних форм організації виробництва в лісовому господарстві, зокрема, розвиток підприємництва, потребують поглибленого вивчення позитивного досвіду роботи європейських країн, який свідчить про ефективність залучення приватних фірм до виконання всього комплексу лісогосподарських робіт. Перехід на сучасні моделі організації лісогосподарського виробництва дозволить вирішити одну з найбільш складних проблем лісового господарства країни – це розмежування господарських та управлінських функцій на рівні підприємства. Існуюча нормативно-правова база в Україні та досвід роботи підприємницьких структур у лісовому господарстві свідчать про правову можливість та економічної доцільності їх залучення до виконання лісогосподарських заходів. При цьому Держлісагентством підготовлено пакет нормативних документів, які регламентують економіко-правові взаємовідносини державних лісогосподарських підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності з виконання робіт у лісовому господарстві [3].

Найбільш складним питанням лісоуправління є проблема фінансування лісового господарства в сучасних умовах. При цьому передбачається

впровадження такого фінансово-економічного механізму, який забезпечить прибутковість лісового господарства, дозволить дотримати баланс інтересів власників лісів, суб'єктів управління і господарювання. Розвиток фінансово-економічної системи ведення лісового господарства передбачає вдосконалення заходів державного регулювання та застосування ринкового інструментарію. При цьому, враховуючи виключно важливу природоохоронну роль українських лісів, необхідно забезпечити державну фінансову підтримку лісового господарства в необхідному обсязі. Тим самим держава, як власник, буде виконувати свої зобов'язання щодо збереження та посилення еколого-захисних функцій лісів.

Отже, поступово і послідовно створюється нормативно-правова та інституційна база зі сталого функціонування лісового сектора економіки, що є основним завданням сучасного лісоуправління в Україні. Неврегульовані питання подальшого розвитку лісоуправління необхідно вирішувати шляхом удосконалення законодавства та розробки відповідних підзаконних нормативно-правових документів.

Бібліографічний список: 1. Лісовий Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>. 2. Ткач В. П. Концептуальні підходи щодо розробки національної лісової політики України в сучасних умовах / В. П. Ткач, А. С. Торосов // Наукові праці: зб. наук. робіт Лісівничої академії наук України. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2005. – Вип. 4. – С 14–21. 3. Концепція реформування та розвитку лісового господарства. Затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.04.06 № 208. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dklg.kmu.gov.ua.

Л. И. Ткач, А. С. Торосов, О. Б. Бондарь
ОСОБЕННОСТИ ЛЕСОУПРАВЛЕНИЯ В УКРАИНЕ

Исследованы особенности лесоправления в Украине. Приведены данные о состоянии лесного фонда, рассматриваются проблемы финансирования, совершенствованию существующих и внедрению новых организационных форм хозяйствования, характерных для государств с рыночной экономикой. Проведен анализ лесоправления и правового положения в лесном хозяйстве, показаны пути улучшения деятельности предприятий и вносятся предложения о возможных изменениях в лесоправления Украине.

Ключевые слова: лесоправление, лесной кодекс, гослесагентство.

L. I. Tkach, A. S. Torosov, O. B Bondar
FEATURES FOREST MANAGEMENT IN UKRAINE

The features of forest management in Ukraine. The data on the state forest, is considered the problem of financing, improvement and implementation of new organizational form, characteristic of a market economy. The analysis of forest management and legal status of forestry by improving the performance of enterprises and makes suggestions for possible changes.

Keywords: forest management, forest code, derzhlisahentstva.